

นิพนธ์ต้นฉบับ

การวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการจัดการธนาคารขยะของชุมชน บ้านหัวหนอง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

สุนีรัตน์ ยั่งยืน⁽¹⁾ จินดาวัลย์ วิบูลย์อุทัย⁽²⁾ อิศารัตน์ สมดี⁽²⁾ สวรรค์ อธิสุทธิ⁽³⁾

วันที่ได้รับต้นฉบับ: 20 ธันวาคม 2556

วันที่ตอบรับการตีพิมพ์: 24 มีนาคม 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะและการมีส่วนร่วมในการจัดการธนาคารขยะของชุมชนบ้านหัวหนอง ต.ขามเรียง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม กลุ่มผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน ประชาชน และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 54 คน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การประชุมด้วยกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) และการใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนกำจัดขยะโดยวิธีให้เทศบาลนำไปกำจัด (ร้อยละ 72.37) มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง (ร้อยละ 77.42) ประเภทของขยะที่คัดแยก ได้แก่ ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กระจก เหล็ก กระดาษ ถ่านไฟฉาย และเศษอาหาร ผักผลไม้ โดยขยะที่คัดแยกได้ส่วนใหญ่จะนำไปขาย (ร้อยละ 53.75) ทำปุ๋ย (ร้อยละ 23.59) เลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 22.47) และนำวัสดุเหลือใช้มาประยุกต์ใช้ใหม่ (ร้อยละ 4.49) ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชน ได้แก่ ถังขยะมีจำนวนไม่เพียงพอ เทศบาลเก็บขนไม่สม่ำเสมอ ทำให้ขยะเน่า ส่งกลิ่นรบกวน มีน้ำเสียจากขยะ มีสัตว์คุ้ยเขี่ย เป็นต้น ส่วนการมีส่วนร่วมในการจัดการธนาคารขยะของชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหานั้น ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การเสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนธนาคารขยะของชุมชน ร้อยละ 41.3 และมีส่วนร่วมระดับมากคือการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของธนาคารขยะในปีที่ผ่านมา ร้อยละ 45.7 การเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาขยะในชุมชน ร้อยละ 43.5 การมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมระดับมาก คือ การแสดงความคิดเห็นในการวางแผนแก้ไขปัญหาของธนาคารขยะ ร้อยละ 52.2 การคัดเลือกคณะกรรมการธนาคารขยะ ร้อยละ 47.8 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การคัดแยกขยะของธนาคารขยะ ร้อยละ 47.8 การเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนราคารับซื้อขยะให้มีความเหมาะสม ร้อยละ 43.5 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ สามารถคัดแยกขยะได้ถูกต้องมากขึ้น ร้อยละ 52.2 มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายขยะ ร้อยละ 47.8 และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมระดับมาก คือ เคยร่วมประชุมกับคณะกรรมการธนาคาร เพื่อประเมินผลว่าการทำกิจกรรมของธนาคารเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ร้อยละ 56.5 และส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ มีระบบการคัดแยกขยะแต่ละประเภทที่ชัดเจน ร้อยละ 50.0 ขั้นตอนการให้บริการเป็นระบบ ไม่ยุ่งยาก ร้อยละ 45.7

สรุปผลการศึกษา พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการจัดตั้งธนาคารขยะของหมู่บ้าน อยากให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะของชุมชน รู้จักวิธีคัดแยกขยะได้อย่างถูกต้อง สร้างรายได้ให้กับประชาชน และช่วยลดปริมาณขยะในชุมชน โดยกิจกรรมดังกล่าวเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีจิตสำนึกต่อปัญหาและประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมในการจัดการเป็นปัจจัยที่สำคัญ ถ้าทุกคนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนก็จะส่งผลให้เกิดการสร้างกลุ่มคนที่สามารถพัฒนาการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, ธนาคารขยะ

- (1) ผู้รับผิดชอบบทความ: คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
(โทรศัพท์: 085-1053502,
E-mail address: suneeratyang1@hotmail.com)
- (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- (3) ผู้ช่วยสอน คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Original Article

Participatory action research in the management of community waste bank at Ban Hua Nong Kham Rieng Sub-district, Kantharawichai District, Mahasarakham Province

Suneerat Yangyuen⁽¹⁾ Jindawan Wibuloutai⁽²⁾ Thidarat Somdee⁽²⁾ Sawan Thitisutthi⁽³⁾

Received Date: December 20, 2013

Accepted Date: March 24, 2014

Abstract

This Participatory Action Research aimed to study the situation of waste management, and participation in the management of community waste bank in Ban Hua Nong, Kham Rieng Sub-district, Kantharawichai District, Mahasarakham Province. Fifty four participants were community leaders, public officials, villagers, and the officials from the other agencies. The data were collected both quantitative and qualitative such as in-depth interview, participant observation, meeting with AIC (Appreciation Influence Control) and structured questionnaires. Descriptive statistics such as frequency and percentage were used for data analysis.

The results revealed that the villages managed waste with municipal disposal method (72.37%), segregating garbage before disposal (77.42%). The categories included plastic bottles, steel cans, glass bottles, paper, batteries, and scraps of fruits and vegetables. The isolated remnants were mostly sold (53.75%), fertilizer (23.59%), animal feeds (22.47%), and applied recycle of residues (4.49%). Problems with waste management in the community included the lack of bins, municipal garbage collected uneven causing rot, bad smelling, waste water from garbage, animal digging, etc. The study of participation in waste management found that the highest participate level of participation in problem analysis was offering the foundation of bank garbage community (41.3%), the high participate were the proposal of solving problem of bank garbage in last year (45.7%), and the feedback of problem garbage in community (43.5%). Involvement in planning found that high participate level with opinion in planning to solve problem of bank garbage (52.2%), and selecting the board of garbage bank (47.8%). The participation in management found that the highest participate level were waste separation in garbage bank (47.8%), and proposed purchase of garbage price adjustment to be appropriate (43.5%). The participation in benefits found that the highest participate level were improving the right waste separation (52.2%), and increment incomes from the garbage sold (47.8%). Participation in monitoring found that high participate level with the meeting with board of garbage bank to discuss the activity of garbage bank followed the planning (56.5%) and most were satisfied with the clearly waste separation system (50.0%), simple service system (45.7%).

In conclusion, people were satisfied with the establishment of village garbage bank and wanted to operate continuously, causing people to know how to categorize garbage. Participation in waste management in community resulted in increasing income, reducing the amount of waste in community. These activities were enhancing the community awareness and mutual benefits. The participation in management is important factors, if everybody has chance to join in all steps it will promote an establishment of group of people who develop high efficiency waste management.

Keyword: Participation, Waste bank

(1) Corresponding author: Assistant Professor,

Faculty of Public Health,
Mahasarakham University

(Tel.: 085-1053502,

E-mail address: suneeratyang1@hotmail.com)

(2) Assistant Professor, Faculty of Public Health,
Mahasarakham University

(3) Teacher assistant, Faculty of Public Health,
Mahasarakham University

บทนำ

ขยะเป็นปัญหาสำคัญของชุมชนเมืองโดยเฉพาะเมืองขนาดใหญ่ที่มีประชากรจำนวนมาก ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งนับวันจะมีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนเกิดปัญหาขยะล้นเมือง ส่งผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (อมรสิทธิ์ เทียนชูบ, 2553) ซึ่งจากรายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยในชุมชน ปี 2555 ของกรมควบคุมมลพิษ พบว่ามีขยะเกิดขึ้นประมาณ 16 ล้านตัน ลดลงจากปี 2544 ที่ผ่านมามีประมาณ 8 ล้านตัน (ปี 2554 มีขยะเพิ่มขึ้นมากกว่าปกติจากกรณีอุทกภัย) ทั้งนี้ขยะทั้งหมดถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพียง 5.8 ล้านตัน หรือร้อยละ 36 ขยะส่วนที่เหลือกว่า 10 ล้านตัน ถูกกำจัดทิ้งโดยการเผา กองทิ้งในบ่อดินเก่าหรือพื้นที่รกร้าง ซึ่งส่วนที่จัดการไม่ถูกต้องมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี(กรมควบคุมมลพิษ, 2555) โดยจากข้อมูลกรมควบคุมมลพิษ ปี 2551 พบว่า ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีสัดส่วนองค์ประกอบที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ใหม่ ได้ในอัตราที่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น โดยสามารถนำขยะจำพวก พลาสติก แก้ว กระดาษ โลหะ อลูมิเนียม วัสดุเคลือบได้ร้อยละ 30-35 และนำขยะอินทรีย์หรือขยะที่สามารถย่อยสลายได้มาหมักทำปุ๋ยได้ร้อยละ 45-50 แต่ปัจจุบันอัตราการนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่มีเพียงร้อยละ 22 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น ซึ่งยังคงเป็นอัตราที่ต่ำมากเมื่อเปรียบเทียบกับขยะมูลฝอยที่มีศักยภาพในการกลับมาใช้ประโยชน์ได้ ดังนั้นหากทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการลด การคัด แยกและใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย โดยเริ่มจากตนเอง ครอบครัว หมู่บ้านหรือชุมชน สถานประกอบการต่างๆ เช่น ร้านอาหาร โรงแรม ห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อ รวมทั้งองค์กรต่างๆเช่น โรงเรียน สถานข้าราชการ อาคารสำนักงาน เป็นต้น ก็จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหามลพิษได้ และยังช่วยให้ประหยัดงบประมาณและทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย ดังนั้น การคัดแยกขยะและของเสียอันตรายที่เหลือใช้จากชุมชนเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ และการติดตามข้อมูลสถานการณ์ขยะจะช่วยให้สามารถวางแผนจัดการขยะได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพและเป็นระบบมากขึ้น ลดปัญหาขยะตกค้างจากการเก็บขนของหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพราะหากมีวิธีการกำจัดที่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล เช่น การเทกองกับพื้น การเผาในที่โล่ง ก็จะทำให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม เช่น กลิ่น คับ การปนเปื้อนของแหล่งน้ำผิวดินและแหล่งน้ำใต้ดิน การแพร่กระจายของแมลงต่าง ๆ และสัตว์นำเชื้อโรคที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สร้างความเดือดร้อนรำคาญและเป็นที่รังเกียจของประชาชนทั่วไป (กรมควบคุมมลพิษ, 2551) ดังนั้นการจัดการขยะชุมชนให้ถูกวิธีจะช่วยบรรเทาปัญหาดังกล่าวได้ระดับหนึ่ง ถ้าทุกชุมชนดำเนินการจัดการขยะได้ถูกต้องจะเกิดการใช้ประโยชน์จากขยะในชุมชนอย่างต่อเนื่องต่อไป

สำหรับชุมชนบ้านหัวหนอง จากการสำรวจข้อมูลตามโครงการอนามัยสิ่งแวดล้อมสดใ สใจสุขภาพประชาชน (บ้าน

หัวหนอง) ปี 2555 ของหลักสูตรอนามัยสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัย คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ชุมชนมีจำนวนประชากร 486 คน จำนวนหลังคาเรือน 116 หลังคาเรือน มีวิธีการกำจัดขยะโดยการเผา การฝัง และบางส่วนให้รถเก็บขยะของเทศบาลนำไปกำจัด แต่ที่ผ่านมาก็ยังพบปัญหาคือปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน มีการกำจัดขยะไม่ถูกวิธี เช่น การทิ้งในที่สาธารณะทำให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์พาหะนำโรคและส่งกลิ่นเหม็น ทั้งนี้เพราะสาเหตุประการหนึ่ง ก็คือการขาดความรับผิดชอบ ขาดระเบียบวินัยและขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน จากปัญหาดังกล่าวจึงได้มีการจัดกิจกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนเพื่อส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะ โดยการจัดตั้งธนาคารขยะขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ทั้งนี้เพราะในการแก้ไขปัญหาจะต้องอาศัยการแก้ไขปัญหาแบบองค์รวมเนื่องจากปริมาณขยะที่เกิดขึ้นมีมาก ในขณะที่มีความสามารถในการจัดการและการกำจัดมีค่อนข้างจำกัด ถ้าการบริหารจัดการไม่ดี ชุมชนและประชาชนไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่มีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ปัญหาขยะก็จะไม่ได้รับการแก้ไขได้ ซึ่งสิ่งสำคัญของการจัดการขยะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน (พัชรี ไกรแก้ว, 2550) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการธนาคารขยะของชุมชนบ้านหัวหนอง โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีการเรียนรู้ สามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ ได้ถูกต้อง และได้ลงมือทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยที่ชุมชนเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการจัดการขยะของชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะในชุมชนบ้านหัวหนอง ต.ขามเรียง อ.กันทรวิชัย จ. มหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการธนาคารขยะของชุมชนบ้านหัวหนอง ต.ขามเรียง อ.กันทรวิชัย จ. มหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่มีผลประโยชน์ร่วม (stakeholder) เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนในกระบวนการจัดการธนาคารขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านหัวหนอง ต.ขามเรียง อ.กันทรวิชัย จ. มหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย มีจำนวน 54 คน ซึ่งประกอบด้วย ประชาชนบ้านหัวหนองที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไปและเป็นสมาชิกธนาคารขยะ จำนวน 46 คน ผู้นำชุมชน และกรรมการหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น

กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลขามเรียง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลขามเรียง และโรงเรียนบ้านหนองขามหัวหนองสามัคคี จำนวน 8 คน

● **เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา**

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก
2. การประชุมระดมสมองด้วยกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control)

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participation observation)

4. แบบสอบถาม (Questionnaires) ได้แก่ แบบสอบถามปัญหาและสถานการณ์การจัดการขยะในชุมชน แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการดำเนินการธนาคารขยะ และแบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้บริการธนาคารขยะ

● **การเก็บรวบรวมข้อมูล**

ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดและแนวทางการดำเนินการโครงการวิจัยแก่ผู้ร่วมวิจัย จากนั้นประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามในการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชนของประชาชน และการสัมภาษณ์เชิงลึก ในผู้ที่มีผลประโยชน์ร่วม (stakeholder) ได้แก่ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัญหาและสถานการณ์การจัดการขยะในชุมชน และจัดประชุมด้วยกระบวนการ AIC (Appreciation Influence Control) เพื่อระดมความคิดเห็นและหาข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหา วิธีการจัดการขยะในชุมชน และวางรูปแบบการจัดการและวิธีการดำเนินงานของธนาคารขยะโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน จากนั้นคณะผู้วิจัยดำเนินการสังเกตการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการของธนาคารขยะ และสอบถามประชาชนและผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการธนาคารขยะ ความพึงพอใจในการใช้บริการธนาคารขยะ และร่วมกันสรุปผลการดำเนินงานธนาคารขยะโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างประชาชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และวางแผนในการแก้ไขการดำเนินงานต่อไป

สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปและสถานการณ์การจัดการขยะของชุมชน

จากการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม พบว่าประชาชนซึ่งเป็นสมาชิกของธนาคารขยะ เป็นเพศชายร้อยละ 41.30 เพศหญิง ร้อยละ 58.70 เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน ร้อยละ 36.95 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ร้อยละ 56.52 รองลงมาคือ รับจ้าง ร้อยละ 15.21 ค้าขาย ร้อยละ 13.04 แม่บ้าน ร้อยละ 10.86 ตามลำดับ การใช้บริการธนาคารขยะของหมู่บ้าน พบว่าเคยใช้ 1 ครั้ง ร้อยละ 56.52 เคยใช้ 2 ครั้ง ร้อยละ 19.56 เคยใช้ 3 ครั้ง ร้อยละ 6.52 และเคยใช้ 4 ครั้ง ร้อยละ 2.17 ตามลำดับ จากการสำรวจสถานการณ์การจัดการขยะในชุมชน พบว่า

ประชาชนกำจัดขยะโดยวิธีให้เทศบาลนำไปกำจัด (ร้อยละ 72.37) มากที่สุด รองลงมาคือ การเผา (ร้อยละ 9.21) การนำไปเลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 9.21) การฝังกลบ (ร้อยละ 2.63) การถม (ร้อยละ 1.32) ประชาชนมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง (ร้อยละ 77.42) ประเภทของขยะที่คัดแยก ได้แก่ ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กระจก เหล็ก กระดาษ ถ่านไฟฉาย และเศษอาหาร ผักผลไม้ เป็นต้น ส่วนการลดปริมาณขยะ พบว่า หลีกเลี่ยงการใช้ถุงพลาสติกหรือกล่องโฟม (ร้อยละ 48.27) การนำขยะเปียกไปทำปุ๋ยหมัก (ร้อยละ 34.92) ใช้ถุงผ้าหรือใช้ตะกร้าไปจ่ายตลาด (ร้อยละ 33.87) ส่วนการใช้ประโยชน์จากขยะ พบว่า นำไปขาย (ร้อยละ 53.75) ทำปุ๋ย (ร้อยละ 23.59) เลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 22.47) และนำวัสดุเหลือใช้มาประยุกต์ใช้ใหม่ (ร้อยละ 4.49) ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชน ได้แก่ ถังขยะมีจำนวนไม่เพียงพอ เทศบาลเก็บขนไม่สม่ำเสมอทำให้ขยะเน่า ส่งกลิ่นรบกวน มีน้ำเสียจากขยะ มีสัตว์คุ้ยเขี่ย เป็นต้น ส่วนความรู้เพิ่มเติมที่ประชาชนต้องการเกี่ยวกับการจัดการขยะ ได้แก่ วิธีการทำปุ๋ยหมัก (ร้อยละ 33.75) วิธีการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี (ร้อยละ 21.25) วิธีการลดปริมาณขยะ (ร้อยละ 22.50) และการนำวัสดุเหลือใช้มาประยุกต์ใช้ใหม่ (ร้อยละ 22.50)

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการของธนาคารขยะ

ผู้วิจัยดำเนินการสังเกตการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการของธนาคารขยะ โดยทีมวิจัยเข้าไปร่วมดำเนินการกับคณะกรรมการของธนาคารขยะ ตั้งแต่การเปิดรับสมัคร การรับซื้อ การคัดแยกขยะ การรวบรวมขยะ การทำบัญชี และการขายขยะ พร้อมทั้งสังเกตวิธีการดำเนินการ ปัญหา อุปสรรค และการวางแผนแก้ไขปัญหาของคณะกรรมการและสมาชิกธนาคารขยะ ได้ข้อสรุป ดังนี้

- เนื่องจากประชาชนบางคนไม่ได้แยกขยะก่อนนำมาขาย จึงต้องมีการสาธิตการแยกขยะ เพื่อที่จะสามารถขายขยะได้ราคามากขึ้น

- การรับซื้อขยะในวันแรกยังไม่สามารถคาดการณ์ปริมาณขยะที่ประชาชนจะนำมาขายได้ จึงทำให้ที่รองรับที่เตรียมไว้ไม่เพียงพอ และยังไม่มีการเตรียมอุปกรณ์ เช่น ถุงสำหรับใส่ขยะไว้เพิ่ม

- กำหนดช่วงเวลาในการรับซื้อขยะ ซึ่งกำหนดการรับซื้อทุกๆ 2 สัปดาห์

- วางแผนร่วมกันกับคณะกรรมการธนาคารขยะปรับระบบการจัดซื้อใหม่ โดยต้องไปสำรวจราคาขยะที่ร้านรับซื้อทุกครั้งก่อนที่ธนาคารจะเปิดรับซื้อ

- ประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนเข้าเป็นสมาชิกของธนาคารขยะและเอาขยะมาขายให้ธนาคารอย่างต่อเนื่อง

- วางแผนร่วมกันว่าผลกำไรที่ได้จะนำมาใช้เป็นสวัสดิการแก่สมาชิกธนาคารขยะ เช่น เงินทำบุญต่างๆ

โดยจากการดำเนินงานของธนาคารขยะในช่วงเดือนกรกฎาคม 2556 ที่ผ่านมา ธนาคารรับซื้อขยะรีไซเคิล (เช่น ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กระจก กระดาษ เศษเหล็ก เป็นต้น) ได้

จำนวน 691.3 กิโลกรัม

นอกจากนี้ยังเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของธนาคารขยะ พบว่า

- การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดในประเด็น ได้ร่วมเสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนธนาคารขยะของชุมชน ร้อยละ 41.3 ตามลำดับ และมีส่วนร่วมมาก ในประเด็น ร่วมเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของธนาคารขยะในปีที่ผ่านมา ร้อยละ 45.7 รองลงมาคือ ร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาขยะในชุมชน ร้อยละ 43.5 ร่วมสรุปปัญหาการดำเนินงานของธนาคารขยะในปีที่ผ่านมา ร้อยละ 41.3 ร่วมเสนอวิธีกำจัดขยะในชุมชน ร้อยละ 39.1 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

- การมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมมาก ในประเด็น ร่วมแสดงความคิดเห็นในการวางแผนแก้ไขปัญหามาตรฐานธนาคารขยะ ร้อยละ 52.2 รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการธนาคารขยะ ร้อยละ 47.8 การให้ข้อมูลของชุมชนเพื่อเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับธนาคารขยะ ร้อยละ 43.5 ร่วมวางแผนรูปแบบการดำเนินงานของธนาคารขยะ ร้อยละ 41.3 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

- การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ในประเด็นมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะของธนาคารขยะ ร้อยละ 47.8 ร่วมเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนราคาซื้อขยะของธนาคารขยะให้มีความเหมาะสม ร้อยละ 43.5 มีส่วนร่วมในการรับซื้อ-ขายขยะ ของธนาคารขยะ ร้อยละ 41.3 ชักชวนให้ผู้อื่นเข้าร่วมเป็นสมาชิกธนาคารขยะ ร้อยละ 39.1 ตามลำดับ และมีส่วนร่วมมาก ในประเด็น ร่วมเสนอความคิดเห็นในการจัดหาที่รวบรวมขยะ ร้อยละ 43.5 ดังตารางที่ 1

- การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ จากการเข้าร่วมกิจกรรมธนาคารขยะ พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในมากที่สุด ในประเด็น ทำให้สามารถคัดแยกขยะได้ถูกต้องมากขึ้น ร้อยละ 52.2 รองลงมาคือ มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายขยะ ร้อยละ 47.8 ปริมาณขยะในครัวเรือนลดลง ร้อยละ 41.3 ตามลำดับ และมีส่วนร่วมมาก ในประเด็น สามารถลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ ร้อยละ 56.5 สามารถใช้ประโยชน์จากขยะได้มากขึ้น ร้อยละ 47.8 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

- การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมมาก ในประเด็น เคยร่วมประชุมกับคณะกรรมการธนาคาร เพื่อประเมินผลว่าการทำกิจกรรมของธนาคารเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ร้อยละ 56.5 รองลงมาคือ ร่วมแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงขั้นตอนการทำกิจกรรมของธนาคารขยะกับคณะกรรมการธนาคาร ร้อยละ 47.8 เคยปรึกษาหารือกับเพื่อนสมาชิกเพื่อทบทวนผลการดำเนินงานของธนาคารขยะ ร้อยละ 47.8 เคยติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการธนาคาร เช่น ตรวจสอบยอดเงิน การเบิก-จ่ายเงิน ร้อยละ 39.1 ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

3. ความพึงพอใจในการใช้บริการธนาคารขยะ

จากการสำรวจความพึงพอใจต่อการใช้บริการธนาคารขยะของประชาชน พบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุดในระดับ ราคาในการรับซื้อขยะมีความเหมาะสม ร้อยละ 54.3 รองลงมาคือ ระบบการสมัครสมาชิก การฝากถอน ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน ร้อยละ 50.0 มีระบบการคัดแยกขยะแต่ละประเภทที่ชัดเจน ร้อยละ 50.0 คณะกรรมการและทีมงานมีความพร้อมในการให้บริการ ร้อยละ 47.8 ขั้นตอนการให้บริการเป็นระบบ ไม่ยุ่งยาก ร้อยละ 45.7 มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลการเปิดทำการของธนาคาร และข้อมูลรับซื้ออย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 43.5 มีอุปกรณ์ในการดำเนินการครบถ้วน ร้อยละ 43.5 ตามลำดับ และพึงพอใจมาก ในประเด็น วัน เวลาเปิดดำเนินการของธนาคารมีความเหมาะสม ร้อยละ 45.7 สถานที่เก็บขยะเป็นสัดส่วน มีความเป็นระเบียบ ร้อยละ 43.5 และสถานที่ในการรับซื้อขยะเป็นระเบียบ ร้อยละ 41.3 ตามลำดับ

4. สรุปผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค

จากการประชุมเพื่อถอดบทเรียน ประชาชนในหมู่บ้านมีความพึงพอใจต่อการจัดตั้งธนาคารขยะของหมู่บ้าน โดยประโยชน์ที่ได้รับช่วยลดปริมาณขยะในชุมชน รู้จักวิธีคัดแยกขยะได้อย่างถูกต้อง มีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะของชุมชนและสร้างรายได้ให้กับประชาชน ทำให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการคัดแยกขยะ ชุมชนสะอาด น่าอยู่ ส่วนปัญหาอุปสรรค คือ มีพ่อค้าจากภายนอกมารับซื้อขยะด้วยและให้ราคาสูงกว่าที่ธนาคารรับซื้อ ทำให้ประชาชนบางส่วนขายขยะให้กับพ่อค้าแทนที่จะนำมาขายให้กับทางธนาคาร และสถานที่รับซื้อไม่กว้างขวาง แนวทางการพัฒนา คือ อยากรให้ธนาคารรับราคาซื้อขยะให้สูงขึ้น และนอกจากนำขยะมาขายเป็นเงินแล้ว อาจจะทำขยะมาแลกเครื่องอุปโภค-บริโภค ด้วย ระยะห่างของช่วงเวลารับซื้อขยะในแต่ละครั้งให้กำหนดเวลานานขึ้น ต้องการให้มีการดำเนินกิจกรรมของธนาคารขยะอย่างต่อเนื่อง มีป้ายประกาศราคาซื้อชัดเจน และกำไรจากธนาคารอยากให้ออกเป็นสวัสดิการหรือสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนอื่นๆ ในหมู่บ้านด้วย ดังข้อมูลการประชุมกลุ่ม

ประธานธนาคาร “การมีธนาคารขยะในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านตื่นตัวในการคัดแยกขยะเพื่อนำมาขาย บางบ้านก็ให้บุตร หลาน เอามาขาย” “แต่เดิมบ้านเราก็มีการจัดตั้งธนาคารขยะ แต่การดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง เพราะไม่มีทีมงาน และไม่รู้วิธีการบริหารจัดการ แต่ตอนนี้เริ่มได้เรียนรู้ร่วมกับอาจารย์ และนิสิต ซึ่งคาดหวังว่า เราจะสามารถดำเนินงานธนาคารขยะของชุมชนเราได้อย่างต่อเนื่อง”

ประชาชน 1 “อยากให้มีธนาคารขยะต่อไปตลอด” “อยากให้ธนาคารรับซื้อในราคาสูงกว่าพ่อค้าภายนอก”

ประชาชน 2 “มีรถพ่อค้ามารับซื้อขยะในหมู่บ้านบ่อย ให้ราคาสูงกว่า ธนาคารอีก” “อยากให้ธนาคารเอากำไรจากการขายขยะไปซื้อถังขยะมาไว้ในหมู่บ้าน เพราะในหมู่บ้านมีถังขยะน้อย”

ประชาชน 3 “ไม่ทราบราคาที่ธนาคารรับซื้อ เวลาพ่อค้ามาซื้อเลยขายให้พ่อค้าก่อน”

ประชาชน 4 “สถานที่รับซื้อขยะของธนาคาร คับแคบ แออัด เวลามีคนเอาขยะมาขายพร้อมๆกัน ไม่มีที่ที่จะวาง” “อยากให้ธนาคารดำเนินการต่อไปเรื่อยๆ”

กรรมการของธนาคาร 1 “อาจจะต้องมีการปรับราคาการรับซื้อทุกครั้งก่อนเปิดรับซื้อขยะจากชาวบ้าน เพื่อจะได้รับซื้อในราคาที่เหมาะสม แข่งกับรถพ่อค้าที่มารับซื้อได้” “ผลกำไรที่ได้ อาจจะนำไปเป็นสวัสดิการสำหรับสมาชิกก่อน เช่น ช่วยทำบุญต่างๆ ซึ่งจะได้จูงใจให้ชาวบ้านคนอื่นๆ มาสมัครเป็นสมาชิกของธนาคารมากขึ้น”

ประชาชน 5 “บางที่เอาขยะมาขาย ไม่อยากได้เป็นเงิน ถ้าเปลี่ยนเป็นเอาขยะมาแลกไข่ สบู่ แชมพู ผงซักฟอก แทนจะได้ไหม”

กรรมการของธนาคาร 2 “ช่วงห่างเวลาที่ธนาคารเปิดรับซื้อ จากเดิม ทุก 2 สัปดาห์ ถ้าปรับให้มากกว่านี้จะไม่ดี เพราะประชาชนจะได้มีเวลาในการเก็บสะสมขยะก่อนนำมาขาย แล้วทางธนาคารเราก็จะได้มีขยะปริมาณมากพอ ก่อนจะติดต่อให้ร้านรับซื้อของเก่ามารับซื้อถึงที่ เพราะถ้ามีน้อยเกรงว่าร้านรับซื้อจะไม่ออกมาซื้อ”

บทสรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนกำจัดขยะโดยวิธีให้เทศบาลนำไปกำจัด (ร้อยละ 72.37) การเผา (ร้อยละ 9.21) การนำไปเลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 9.21) ประชาชนมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง (ร้อยละ 77.42) ประเภทของขยะที่คัดแยก ได้แก่ ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กระป๋อง เหล็ก กระดาษ ถ่านไฟฉาย และเศษอาหาร ผักผลไม้ ส่วนการใช้ประโยชน์จากขยะ พบว่า นำไปขาย (ร้อยละ 53.75) ทำปุ๋ย (ร้อยละ 23.59) เลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 22.47) นำวัสดุเหลือใช้มาประยุกต์ใช้ใหม่ (ร้อยละ 4.49) และลดปริมาณขยะด้วยการหลีกเลี่ยงการใช้ถุงพลาสติกและโฟม ร้อยละ 48.27 สอดคล้องกับการศึกษาของกนกรัตน์ นาวิกกร และคณะ (2552) ได้ศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นการจัดการขยะของประชาชนในพื้นที่เกาะลิบง จังหวัดตรัง พบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมในการคัดแยกขยะก่อนทิ้งร้อยละ 62.00 โดยแยกเป็นขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล และขยะอินทรีย์ และการศึกษาของอนงค์ฤทธิ์ แข็งแรง และคณะ (2549) ได้ศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ใช้วิธีการลดปริมาณขยะโดยการลดการใช้ถุงพลาสติก การใช้โฟม ส่วนของที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้อีก ได้แก่ กระดาษ ถุงพลาสติก ขวดพลาสติก แต่แย้งกับการศึกษาของวรรณภา ฐิตินานนท์ (2545) ได้ศึกษาเชิงเศรษฐศาสตร์ ในการส่งเสริมให้การแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้งในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทิ้งขยะรวมกันในถังเดียวกัน โดยไม่ได้ทำการคัดแยกก่อนทิ้งถึงร้อยละ 72.20 และการศึกษาของสมาน อารี (2546) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของ

ชุมชนในการแก้ไขปัญหามูลฝอย: กรณีศึกษา ตำบลศรีสุขสำราญ อำเภอนวนิง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนไม่มีการกำจัดและแยกขยะมูลฝอย เพราะประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการกำจัดและการคัดแยกขยะ และนอกจากนี้ผลการศึกษาคั้งนี้พบว่าประชาชนบ้านหัวหนอง พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะในชุมชน ได้แก่ ถังขยะมีจำนวนไม่เพียงพอ เทศบาลเก็บขนไม่สม่ำเสมอทำให้ขยะเน่าส่งกลิ่นรบกวน มีน้ำเสียจากขยะ มีสัตว์คุ้ยเขี่ย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกรรณิการ์ บุตรเอก, สุวิมล แก้วเงา, และปิยะดา วชิระวงศกร (2554) ได้ศึกษาสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม พบว่า สภาพปัญหาในการจัดการขยะในมหาวิทยาลัย ได้แก่ ปัญหาด้านการเก็บรวบรวมและเก็บขนขยะมูลฝอย เช่น พนักงานเก็บขนขยะไปไม่หมด ทำให้เหลือขยะมูลฝอยตกค้างอยู่บริเวณรอบถัง และภายในถัง และยังเกิดการตกหล่นของขยะมูลฝอยจากการเก็บขนของพนักงาน ปัญหาถังรองรับขยะไม่เพียงพอทำให้เกิดการล้นของขยะมูลฝอย บริเวณจุดทิ้งขยะมูลฝอยมีสภาพสกปรกและมีกลิ่นเหม็นรบกวน และการศึกษาของอนงค์ฤทธิ์ แข็งแรง และคณะ (2549) พบว่า ปัญหาการจัดการขยะที่พบคือ ขาดระบบการจัดการขยะที่ชัดเจน จำนวนถังขยะไม่เพียงพอ ทำให้ขยะล้นถังเกิดสภาพไม่น่าดู จำนวนรถและพนักงานเก็บขนขยะไม่เพียงพอทำให้ขยะตกค้าง เช่นกัน

การมีส่วนร่วมในการดำเนินการของธนาคารขยะจากผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหามากที่สุด คือการเสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนธนาคารขยะของชุมชน ร้อยละ 41.3 และมีส่วนร่วมระดับมาก คือการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของธนาคารขยะในปีที่ผ่านมา ร้อยละ 45.7 และการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาขยะในชุมชน ร้อยละ 43.5 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกรรณิการ์ บุตรเอก, สุวิมล แก้วเงา, และปิยะดา วชิระวงศกร (2546) ได้ศึกษากระบวนการดำเนินงานธนาคารขยะของชุมชนร่วมกันสร้าง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่าในการเสนอให้จัดตั้งธนาคารขยะชุมชนร่วมกันสร้าง มีมูลเหตุจูงใจ เพราะต้องการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองโดยชุมชนและเครือข่าย และเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในชุมชน และการศึกษาของกรรณิการ์ บุตรเอก, สุวิมล แก้วเงา, และปิยะดา วชิระวงศกร (2554) พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการลดปัญหาขยะมูลฝอยนั้น ประชาชนส่วนใหญ่อยากมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาขยะในมหาวิทยาลัย ร้อยละ 92.2 และเห็นด้วยกับการนำขยะที่เคยใช้แล้วกลับมาใช้ประโยชน์อีกครั้งและการใช้ของใช้ที่ทำจากวัสดุธรรมชาติจะช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยที่ย่อยสลายยาก ร้อยละ 91.2 และ 91.0 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าจากแนวคิดการมีส่วนร่วมจะทำให้ประชาชนได้ร่วมกันคิด ร่วมวางแผนดำเนินงาน ร่วมตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาขยะในชุมชนด้วยตนเอง โดยจะนำไปสู่การพัฒนาวิธีการดำเนินงาน การประเมินความเป็นไปได้ในการทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อจัดตั้งธนาคารขยะ อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้เรียนรู้สภาพของชุมชน วิถีชีวิต

ทรัพยากร สิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนงานให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2549)

การมีส่วนร่วมในการวางแผน จากผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมระดับมากในการแสดงความคิดเห็นในการวางแผนแก้ไขปัญหาของธนาคารขยะ ร้อยละ 52.2 การวางรูปแบบการดำเนินงานของธนาคารขยะ ร้อยละ 41.3 และมีส่วนร่วมในวางแผนการนำเงินทุนของธนาคารขยะมาใช้ในกิจกรรมของชุมชน ร้อยละ 30.4 สอดคล้องกับการศึกษาของอมรสิทธิ์ เทียนชูบ (2553) ได้ศึกษาการจัดการธนาคารขยะสำหรับชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนอยู่เจริญบุญมา เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร พบว่า กำไรของธนาคารขยะมาจากผลต่างของราคาที่คุณะทำงานกำหนดกับราคาที่ขายให้กับร้านรับซื้อของเก่า ซึ่งจะนำรายได้มาใช้เป็นทุนหมุนเวียนและจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และการศึกษาของสมาน อารี (2546) พบว่า ชุมชนได้ร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหามูลฝอยคือ การจัดอบรมและประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง การศึกษาดูงานวิธีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เป็นต้น โดยจากการที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานธนาคารขยะดังกล่าวนั้น เป็นการนำสิ่งที่ได้คิดร่วมกัน มากำหนดทิศทาง เป้าหมาย แผนดำเนินงาน ตลอดจนการจัดหาทรัพยากร (ทีวีทอง หงส์วิวัฒน์, 2527) เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการดำเนินงานของธนาคารขยะชุมชน

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จากผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ในประเด็นมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะของธนาคารขยะ ร้อยละ 47.8 ร่วมเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนราคาซื้อขยะของธนาคารขยะให้มีความเหมาะสม ร้อยละ 43.5 สอดคล้องกับการศึกษาของสมศักดิ์ ศิริหล้า, นิรมิต คุณานูวัฒน์, และภานา เผ่าน้อย (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินโครงการธนาคารขยะของโรงเรียนเทศบาล อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น พบว่า สมาชิกธนาคารได้ให้ข้อเสนอแนะการดำเนินโครงการธนาคารขยะว่า ควรมีการประสานงานกับร้านซื้อของเก่า เพื่อแยกขยะที่มีราคาแตกต่างกัน การจำหน่ายจะทำได้สะดวกและกำหนดราคาขยะได้ และการศึกษาของสมาน อารี (2546) พบว่าจากผลการดำเนินการแก้ไขปัญหามูลฝอยซึ่งเกิดจากกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมพบว่า ชุมชนมีการคัดแยกขยะโดยนำขยะมูลฝอยพวกที่สามารถย่อยได้นำมาทำปุ๋ยหมัก ร้อยละ 56.5 ทำน้ำหมักชีวภาพ ร้อยละ 74.10 ส่วนขยะรีไซเคิลได้มีการจัดตั้งกองทุนรับซื้อของเก่าขึ้น ซึ่งมีชาวบ้านเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนดังกล่าว ร้อยละ 82.40 ซึ่งการที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานนั้นจะทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์แก่ชุมชน เช่น การสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แรงงานรวมทั้งการเข้าร่วมบริหารจัดการ เป็นต้น (ทีวีทอง หงส์วิวัฒน์, 2527) ซึ่งทำให้ประชาชนมีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของร่วมกันในการที่จะพัฒนาธนาคาร

ขยะให้สามารถดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่องซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้การจัดการขยะด้วยคนในชุมชนเอง

การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ในประเด็นทำให้สามารถคัดแยกขยะได้ถูกต้องมากขึ้น ร้อยละ 52.2 รองลงมาคือ มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายขยะให้กับธนาคารขยะ ร้อยละ 47.8 ปริมาณขยะในครัวเรือนลดลง ร้อยละ 41.3 สอดคล้องกับการศึกษาของสุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และนันทพล กาญจนวัฒน์ (2543) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชน พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ครู และนักเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลของการดำเนินงาน โดยการคัดแยกขยะก่อนทิ้งสามารถลดปริมาณขยะลงไปได้ และการศึกษาของพิชิต พลอามาตย์ (2541) ได้ศึกษาถึงการส่งเสริมการคัดแยกขยะในครัวเรือน พื้นที่ชุมชนเก่างาน 1 ตำบลหมากแข้ง เขตเทศบาลนครอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี พบว่ากิจกรรมการแทรกแซงมีผลต่อพฤติกรรมการแยกขยะของครัวเรือนตัวอย่างคือ ครัวเรือนมีความรู้ ความตระหนักถึงประโยชน์ของการคัดแยกขยะ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สามารถคัดแยกขยะได้อย่างถูกต้อง และคัดแยกขยะได้มากขึ้น โดยมีจำนวนครัวเรือนนำขยะไปให้กองทุนหมุนเวียนขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่เพิ่มขึ้นร้อยละ 52.6 และพบว่าครัวเรือนมีรายได้จากการขายขยะที่คัดแยกประเภท โลหะ แก้ว และพลาสติก เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์จะทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแจกจ่ายผลประโยชน์จากกิจกรรมของธนาคารขยะอย่างเสมอภาคกัน ทั้งประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน ส่งผลให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและนำไปสู่การติดตามประเมินผลต่อไป (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2549)

การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมมากในประเด็น เคยร่วมประชุมกับคณะกรรมการธนาคาร เพื่อประเมินผลว่าการทำกิจกรรมของธนาคารเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ร้อยละ 56.5 รองลงมาคือ ได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงขั้นตอนการทำกิจกรรมของธนาคารขยะกับคณะกรรมการธนาคาร ร้อยละ 47.8 สอดคล้องกับการศึกษาของอรพิน ตริรัตน์ขวลิต (2543) ได้ทำการประเมินโครงการด้านสภาวะแวดล้อม ชุมชนวัดกลางเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จากการประเมินผลกระทบ พบว่า โครงการธนาคารขยะชุมชนวัดกลางส่งผลกระทบต่อในทางบวกแก่ชุมชนและสังคมภายนอก ทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น และมีความสัมพันธ์อันดี ส่วนสังคมภายนอกมีความตื่นตัวของการจัดการขยะโดยชุมชนเพิ่มขึ้น และมีข้อเสนอแนะว่า การขยายเวลาเปิดทำการธนาคารขยะจาก 15.00-18.00 น. เป็น 12.00-18.00 น. เพื่อลดความหนาแน่นของสมาชิกที่มาใช้บริการและสามารถบริการได้อย่างทั่วถึง และการศึกษาของศรีณัฏพร หงศาลา (2551) ได้ศึกษาการดำเนินโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล เทศบาลตำบลพนมไพร อำเภอ

พนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าประชาชนได้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปรับปรุง การดำเนินโครงการธนาคารขยะรีไซเคิลคือ ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์มากกว่านี้ ต้องการให้เจ้าหน้าที่ให้ความรู้เพิ่มเติมกับสมาชิกในการคัดแยกขยะรีไซเคิล ควรมีการกำหนดวัน เวลาฝาก-ถอนให้แน่นอน และขยายเครือข่ายให้มากขึ้นทั่วถึงทุกหมู่บ้าน แต่แย้งกับการศึกษาของรัตมา ใช้หวอพิบ (2546) ได้ศึกษาความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดกลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่าสภาพการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของธนาคารขยะ พบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้ทำเลยมากกว่าร้อยละ 50 คือ กิจกรรมการติดตามประเมินผล ซึ่งการที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ให้ข้อมูลย้อนกลับว่ามีความพึงพอใจกับการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานเป็นไปตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ ซึ่งจะนำไปสู่การได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงการดำเนินงานของธนาคารขยะ ดังเช่น ข้อมูลการประชุมกลุ่มในการศึกษาคั้งนี้ที่ได้มีการเสนอให้ปรับช่วงเวลาเก็บขยะ หรือการนำผลกำไรไปเป็นสวัสดิการต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น

ความพึงพอใจในการใช้บริการธนาคารขยะ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ในประเด็น ราคาในการรับซื้อขยะมีความเหมาะสม ร้อยละ 54.3 รองลงมาคือระบบการสมัครสมาชิก การฝากถอน ไม่ยุ่งยาก ซ้ำซ้อน ร้อยละ 50.0 มีระบบการคัดแยกขยะแต่ละประเภทที่ชัดเจน ร้อยละ 50.0 คณะกรรมการและทีมงานมีความพร้อมในการให้บริการ ร้อยละ 47.8 พึงพอใจมาก ในประเด็น วัน เวลาเปิดดำเนินการของธนาคารมีความเหมาะสม ร้อยละ 45.7 สถานที่เก็บขยะเป็นสัดส่วน มีความเป็นระเบียบ ร้อยละ 43.5 สอดคล้องกับการศึกษาของ ศรีณีย์พร หงศาลา (2551) พบว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล โดยรวมและรายด้าน 3 ด้านได้แก่ ด้านการส่งเสริมการคัดแยกขยะ ด้านการให้ความสะดวกบริการฝาก-ถอนกิจกรรมธนาคารขยะรีไซเคิล และด้านความพึงพอใจต่อการดำเนินโครงการธนาคารขยะรีไซเคิลอยู่ในระดับมาก แต่แย้งกับการศึกษาของกรรณา กลัดเนนกลุ่ม (2546) พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานของธนาคารขยะชุมชนร่วมกันสร้าง คือ สถานที่ตั้งคับแคบ ไม่สะดวกในการดำเนินการ และการศึกษาของพรธิดา เวียงสงค์ (2548) พบว่า สภาพการดำเนินงานธนาคารขยะของเยาวชน

เอกสารอ้างอิง

- กนกรัตน์ นาวิการ, พรทิพย์ หนักแน่น, สุวิทย์ จิตรภักดี, และอนันต์ ปัญญาศิริ. (2552). การศึกษาพฤติกรรมและความคิดเห็นการจัดการขยะของประชาชนในพื้นที่เกาะลิบง จังหวัดตรัง. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 1(2), 54-61.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2551). คู่มือแนวทางการลด คัดแยก และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยสำหรับอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2555). สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2555. ค้นเมื่อ 23 มิถุนายน 2556, จาก <http://www.pcd.go.th/public/News/GetNewsThai.cfm?task=lt2009&id=16848>
- กรรณิการ์ บุตรเอก, สุวิมล แก้วเงา, และ ปิยะดา วชิระวงศกร. (2554). สถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 12(2), 74-90.
- กรรณา กลัดเนนกลุ่ม. (2546). การดำเนินการของธนาคารขยะชุมชนร่วมกันสร้าง. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

บ้านหนองกลาง ด้านการรับฝากขยะมีการคัดแยกขยะและลงบันทึกลงไม่ถูกต้อง ขาดการตรวจสอบข้อมูลและการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงเนื่องจากคณะกรรมการและสมาชิกขาดทักษะการดำเนินงานธนาคารขยะทั้งด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะด้านการคัดแยกขยะ

ข้อเสนอแนะหรือการนำไปใช้ประโยชน์

การจัดการธนาคารขยะโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่างๆ เช่น ได้ร่วมเสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนธนาคารขยะของชุมชน การเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาค่าดำเนินงานของธนาคารขยะ การแสดงความคิดเห็นในการวางแผนแก้ไขปัญหาค่าดำเนินงานของธนาคารขยะ การเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนราคาซื้อขายของธนาคารขยะให้มีความเหมาะสม และการร่วมประเมินผลการทำกิจกรรมของธนาคาร เป็นต้น กิจกรรมดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีจิตสำนึกต่อปัญหาและประโยชน์ ร่วมกัน ซึ่งการมีส่วนร่วมในการจัดการเป็นปัจจัยที่สำคัญ ถ้าทุกคนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนก็จะส่งผลให้เกิดการสร้างกลุ่มคนที่สามารถพัฒนาการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และนอกจากนี้การจัดตั้งธนาคารขยะ นั้นทำให้ลดปริมาณขยะทำให้ชุมชนสะอาด น่าอยู่ ลดแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และแมลงนำโรคในชุมชน สร้างจิตสำนึกในการคัดแยกขยะให้กับประชาชน และผลกำไรจากธนาคารสามารถนำไปจัดตั้งกองทุน หรือสนับสนุนกิจกรรมอื่นๆ ของชุมชนได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการจัดตั้งธนาคารขยะแบบมีส่วนร่วมนอกจากเป็นการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยคนในชุมชนเองแล้ว กำไรซึ่งเป็นผลพลอยได้ยังสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆของชุมชนหรือสังคม ถือได้ว่าเป็นการช่วยเหลือสังคมอีกหนทางหนึ่ง

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ โครงการวิจัยเพื่อชุมชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่สนับสนุนทุนการวิจัยครั้งนี้ จากงบประมาณประจำปี พ.ศ.2556 ขอขอบคุณ ผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน และประชาชนบ้านหัวหนอง ต.ขามเรียง อ. กันทรวิชัย จ. มหาสารคาม เทศบาลตำบลขามเรียง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลขามเรียง และโรงเรียนบ้านหนองขามหัวหนองสามัคคี ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

- ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์. (2527). การมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พรธิดา เวียงสงค์. (2548). การพัฒนาการดำเนินงานธนาคารขยะของเยาวชนบ้านหนองกลาง ตำบลขอนแก่น อำเภอนงนุช จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- พัชรี ไกรแก้ว. (2550). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของแม่บ้าน กรณีศึกษา: แม่บ้านเขตเทศบาลตำบลบางปู อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิชิต พลอมาตย์. (2541). การส่งเสริมการคัดแยกขยะโดยครัวเรือน. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัตมา ใช้ไหวพริบ. (2546). ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดกลาง เขตบางกะปิในการจัดการขยะเพื่อหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ในรูปแบบธนาคารขยะ. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรรณภา ฐิติธนานนท์. (2545). การศึกษาเชิงเศรษฐศาสตร์ในการส่งเสริมให้มีการแยกประเภทขยะมูลฝอยก่อนนำทิ้ง ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศรัณย์พร หงศาลา. (2551). การดำเนินโครงการธนาคารขยะรีไซเคิล เทศบาลตำบลพนมไพร อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมศักดิ์ ศิริหาล้า, นิรมิต คุณานุวัฒน์, และภวนา เผ่าน้อย. (2549). การศึกษาการประเมินโครงการธนาคารขยะของโรงเรียนเทศบาลพลประชาชนกุล. ค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2556, จาก http://www.dusit.ac.th/sdu/epublication/pdfContent/pdf_00077.pdf
- สมาน อารีย์. (2546). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ไขปัญหามูลฝอย: กรณีศึกษาตำบลศรีสำราญ อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2549). การมีส่วนร่วมของประชาชน เอกสารแจกประกอบการประชุม วันที่ 21 กันยายน 2549 กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร. [ม.ป.ท.: ม.ป.พ.]. (เอกสารอัดสำเนา).
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และนันทพล กาญจนวัฒน์. (2543). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- อนงค์ฤทธิ์ แข็งแรง, เกียรติศักดิ์ ศรีประทีป, กริสน์ ชัยมูล, และนิตา ศิลแสน. (2549). แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดมหาสารคาม. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 25(1), 19-24.
- อมรสิทธิ์ เทียนชูบ. (2553). การจัดการธนาคารขยะสำหรับชุมชน กรณีศึกษาชุมชนอยู่เจริญบุญมา เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- อรพิน ตรีรัตน์ขวลิต. (2543). การประเมินโครงการธนาคารขยะชุมชนวัดกลาง: รายงานประกอบวิชาการบริหารโครงการสิ่งแวดล้อม สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.

ตารางที่ 1 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการธนาคารขยะ

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา					
1. ท่านร่วมเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาขยะในชุมชน	32.6	43.5	23.9	0.0	0.0
2. ท่านร่วมเสนอวิธีการจัดขยะในชุมชน	28.3	39.1	32.6	0.0	0.0
3. ท่านร่วมสรุปปัญหาการดำเนินงานของธนาคารขยะในปีที่ผ่านมา	23.9	41.3	32.6	2.2	0.0
4. ท่านร่วมเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของธนาคารขยะในปีที่ผ่านมา	23.9	45.7	30.4	0.0	0.0
5. ท่านร่วมเสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนธนาคารขยะของชุมชน	41.3	34.8	21.7	2.2	0.0
การมีส่วนร่วมในการวางแผน					
6. ท่านร่วมวางแผนรูปแบบการดำเนินงานของธนาคารขยะ	28.3	41.3	23.9	6.5	0.0
7. ท่านให้ข้อมูลของชุมชนเพื่อเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับธนาคารขยะ	21.7	43.5	28.3	6.5	0.0
8. ท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการธนาคารขยะ	34.8	47.8	15.2	2.2	0.0
9. ท่านมีส่วนร่วมในวางแผนการนำเงินทุนของธนาคารขยะมาใช้ในกิจกรรมของชุมชน	34.8	30.4	28.3	6.5	0.0
10. ท่านร่วมแสดงความคิดเห็นในการวางแผนแก้ไขปัญหของธนาคารขยะ	26.1	52.2	17.4	4.3	0.0
การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน					
11. ท่านมีส่วนร่วมในการรับซื้อ-ขายขยะ ของธนาคารขยะ	41.3	41.3	15.2	2.2	0.0
12. ท่านชักชวนให้ผู้อื่นเข้าร่วมเป็นสมาชิกธนาคารขยะ	39.1	37	19.6	4.3	0.0
13. ท่านมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะของธนาคารขยะ	47.8	26.2	21.7	4.3	0.0
14. ท่านร่วมเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนราคาซื้อขายของธนาคารขยะให้มีความเหมาะสม	43.5	39.1	10.9	6.5	0.0
15. ท่านร่วมเสนอความคิดเห็นในการจัดหาที่รวบรวมขยะ	30.4	43.5	23.9	2.2	0.0
การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์					
16. ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายขยะให้กับธนาคารขยะ	47.8	37	13	2.2	0.0
17. ปริมาณขยะในครัวเรือนของท่านลดลง จากการเข้าร่วมกิจกรรมของธนาคารขยะ	41.3	39.1	19.6	0.0	0.0
18. ทำให้ท่านสามารถคัดแยกขยะได้ถูกต้องมากขึ้น จากการเข้าร่วมกิจกรรมธนาคารขยะ	52.2	34.8	13.0	0.0	0.0
19. ท่านสามารถใช้ประโยชน์จากขยะได้มากขึ้น จากการเข้าร่วมกิจกรรมธนาคารขยะ	41.3	47.8	8.7	2.2	0.0
20. ท่านสามารถลดค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะได้ หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมธนาคารขยะ	32.6	56.5	10.9	0.0	0.0
การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล					
21. ท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการปรับปรุงขั้นตอนการทำกิจกรรมของธนาคารขยะกับคณะกรรมการธนาคาร	26.2	47.8	21.7	4.3	0.0
22. ท่านเคยนำเอาปัญหา อุปสรรคที่พบรวมถึงข้อเสนอแนะในการทำกิจกรรมของธนาคารขยะมา รายงานให้คณะกรรมการธนาคารทราบ เพื่อนำไปปรับปรุงต่อไป	23.9	41.3	28.3	2.2	4.3
23. ท่านเคยติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการธนาคาร เช่น ตรวจสอบยอดเงิน การเบิก-จ่ายเงิน	37.0	39.1	21.7	0.0	2.2
24. ท่านเคยปรึกษาหารือกับเพื่อนสมาชิกเพื่อทบทวนผลการดำเนินงานของธนาคารขยะ	26.1	47.8	21.7	2.2	2.2
25. ท่านเคยร่วมประชุมกับคณะกรรมการธนาคาร เพื่อประเมินผลว่าการทำกิจกรรมของธนาคารเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่	21.7	56.5	19.6	2.2	0.0